

ВСТУП

“Сімейне право України” є однією з важливих навчальних дисциплін, яка включає: загальні положення сімейного права; основні положення про шлюб; особисті немайнові права подружжя; майнові права та обов’язки подружжя; припинення шлюбу; визначення походження дитини; права та обов’язки батьків і дітей; влаштування дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; права та обов’язки інших членів сім’ї та родичів. Мета її вивчення – набування студентами теоретичних знань та практичних навичок у сфері правового регулювання сімейних відносин, захисту прав та законних інтересів членів сім’ї. Опанування курсу “Сімейне право” сприятиме формуванню загальних уявлень про основні засади сучасного сімейного права, розширення сфери договірної регулювання сімейних відносин, глибокий зв’язок норм сімейного та цивільного законодавства.

Курс “Сімейне право України” розрахований на студентів, які вже мають базові знання з “Цивільного права України” та “Цивільного процесуального права України”.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Сімейне право України” студенти повинні

знати:

- предмет, метод, функції та принципи сімейного права;
- історію розвитку сімейного законодавства та загальну систему джерел сучасного сімейного права;
- сутність сімейних правових категорій;
- поняття, зміст та види сімейних відносин, підстави їх виникнення;
- особливості правового регулювання окремих видів сімейних відносин;

- способи захисту сімейних прав та законних інтересів;

уміти:

- вільно орієнтуватися в системі сімейного законодавства та судовій практиці у сімейних справах;
- правильно тлумачити та застосовувати норми сімейного права, використовувати дані науки сімейного права для вирішення сімейних спорів.

1. Загальні положення сімейного права

Поняття сімейного права як підгалузі цивільного права. Предмет і метод сімейного права. Основні засади (принципи) сімейного права.

Загальні положення сімейного законодавства. Сімейний кодекс – основне джерело сімейного законодавства. Цивільний кодекс у системі сімейного законодавства. Загальна характеристика інших джерел сімейного права.

2. Сімейні правовідносини

Сімейні правовідносини. Поняття та види сімейних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав та інтересів. Строки в сімейному праві.

3. Шлюб

Шлюб. Поняття шлюбу та його правова природа. Умови та порядок укладення шлюбу. Державна реєстрація шлюбу та її правові наслідки. Недійсність шлюбу. Визнання шлюбу неукладеним. Поняття та підстави припинення шлюбу. Правові наслідки розірвання шлюбу. Режим окремого проживання подружжя.

4. Особисті немайнові права подружжя

Особисті немайнові правовідносини подружжя: поняття, зміст та особливості. Види особистих немайнових прав: право на материнство та батьківство; право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності; право на зміну прізвища; право на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї; право на свободу та особисту недоторканність.

5. Майнові правовідносини подружжя

Майнові правовідносини подружжя: поняття, зміст, особливості, види. Правовідносини подружжя з приводу майна.

Правовий режим роздільного майна подружжя. Правовий режим спільного майна подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Договірний режим майна подружжя. Шлюбний договір: зміст, форма та час дії. Зміна умов шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору та визнання його недійсним. Правовідносини подружжя по утриманню. Способи надання утримання. Договір подружжя про надання утримання.

6. Правовідносини батьків і дітей

Визначення походження дітей. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою. Оспорювання батьківства та материнства. Встановлення факту батьківства та материнства.

Особисті немайнові права й обов'язки батьків і дітей. Види особистих немайнових прав. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків. Вирішення батьками питань щодо виховання дитини. Здійснення батьківських прав і виконання батьківських обов'язків. Права батьків по захисту прав дитини. Відповідальність батьків за неналежне здійснення батьківських прав і обов'язків. Права та обов'язки неповнолітніх батьків. Позбавлення батьківських прав. Поновлення батьківських прав. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Майнові права та обов'язки батьків і дітей. Правовідносини батьків і дітей з приводу майна. Правовідносини батьків і дітей щодо утримання. Обов'язок батьків утримувати дитину. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Визначення розміру аліментів, зміна розміру аліментів. Стягнення аліментів за минулий час і заборгованості за аліментами. Відповідальність за прострочення сплати аліментів. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей та його виконання. Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання.

7. Правовідносини за участю інших членів сім'ї та родичів

Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів, їх види та характеристика.

Майнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів. Обов'язок по утриманню інших членів сім'ї та родичів. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, строки їх стягнення. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати.

8. Форми влаштування дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування

Державна охорона дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Форми влаштування дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Поняття та сутність усиновлення. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Поняття та значення опіки та піклування над дітьми. Встановлення опіки та піклування над дітьми. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права і обов'язки опікунів та піклувальників. Припинення опіки та піклування над дітьми. Звільнення опікунів і піклувальників дитини від їх обов'язків.

Патронат над дітьми. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

9. Колізійні норми сімейного права

Сімейні правовідносини з іноземним елементом. Колізійні питання укладення шлюбу. Колізійні проблеми шлюбу з іноземним елементом. Правове регулювання припинення шлюбу з іноземним елементом. Колізійні проблеми визначення походження дитини. Колізійні питання усиновлення. Колізійні питання опіки і піклування. Застосування законів іноземних держав. Визнання в Україні актів цивільного стану, зареєстрованих за законами іноземних держав.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА НОРМАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ АКТІВ

Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Сімейний кодекс України // Там же. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.

Цивільний кодекс України // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 2003. – № 5; Цивільний кодекс України // Офіц. текст. – 464с.

Сімейне право України: підруч. – 4-те вид., переробл. і допов. / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: – Х.: Право, 2012. – 322 с.